

Vsa razlika v tem je, ker oni moški in ženske uradnice te svoje dnevnice potrošijo za toalete in drug luksus, ko bi žena, poročena uradnica svoj povisek porabila za poboljšanje vzgoje in prehrano svoje dece in za poplačilo onih oseb, ki jo nadomestujejo doma, ko ona vrši svoje činovniške dolžnosti.

Zato apelujemo na zakonodajni odbor, da popravi storien greh napram ženski-uradnici in pomore baš oni, katera v najtežjih dneh, ki jih družba preživlja, vrši dve dolžnosti nasproti svoji domovini: delujoč izven doma, v uradu in doma vzgajajoč bodočnost nje.

Tako piše »Narodna Prosveta«.

Iz članka razvidite različno. Prvič še ena krivična uredba ni uzakonjena ter nam še lahko naši poslanci pomagajo; drugič nismo v našem boju osamele, pridno delujejo naše drage tovarišice Srbkinje; tretjič moramo prositi vodstvo naše organizacije, da sedaj ob odločilnem trenutku zastavi ves svoj vpliv in nam pomore do naših pravic, naj ne bode uzakonjen unikum da stara učiteljica, ki je že mnogo delovala in trpela za domovino, dobi mesečno par sto kron manj plače kot ona, ki služi prvo leto.

Marija Godec.

## Podpisujte 7% državno posojilo!

F. S.:

### Risanje ni večšina!

Ne vtihnemo glasovi, ki hočejo prekriti resnico: **Risanje je jezik, je nazorni nauk, je godba, izraz kretnje!**

Dokazala se je ta resnica, podrla z izrekli znamenitih mož. Naš dokazilni material pa še davno ni izčrpan in naše nazore podpira mnogo več slovitih pristav, svetovno znamenitih mož v vedi in umetnosti, nego jih je navedenih v Popotniku št. 4-6 l. l.

Okoliščine zahtevajo, da se morajo danes posneti vsaj glavne misli, na katerih stoji naša trditve in zahteve o stališču in važnosti risanja in sploh pouka v upodabljanju med drugimi predmeti izobraževalnih šol.

#### I. Risanje je nazorni nauk.

Nazorni nauk ima nalogo, da vzbuja predstave, elemente vsega našega duševnega delovanja. Brez opazovanja nimamo predstav, brez teh ni dušne funkcije. Zato je važen vsi nazorni nauk, bodisi o katerem predmetu koli: v prirodoslovju, v geografiji, v matematiki itd.

Iz bistva in metode (prosim, **današnje!**) pa sledi, da ne uvaja noben drug predmet v naših šolah k tako natančnemu opazovanju nego risanje; zato je najmanj tako važno kakor vsak drugi!

Risanje gotovo najnatančnejše opazovanje, ker je učenec **primoran** z očmi obupati predmet. Zato ustvarja jasne predstave in zato se ga poslužuje vsak realni predmet in zato ga je gojiti **prej** nego realije, ker je potem pouk v realijah uspešnejši. Zato pa tudi izrekli slavni mož, da je ena ura risanja več vredna nego deset ur nazornega pouka! (Med drugimi tudi dr. Triper, Jena.)

#### II. Risanje je jezik!

Opazovanje koristi opazovalcu, ker mu bogati duševni zaklad, ne pa še drugim, če se to, kar se opazuje, ne **izraža**. Ta izraz je važen v risanju ne samo zato, ker točno kontrolira jasnost predstav, v opazovalcu samem, ampak ker vzbuja tudi v tem, ki risbo gleda jasne predstave. Kajti risba mu postaja **bistvo** opazovanega predmeta točno brez vseh nebitstvenih detailov, izolirano iz vseh slučajnosti miljeja in vseh podrobnosti, ki motijo jasnost predstave.

Ker torej risanje točneje izraža misli nego jezik, mu gre isto mesto kot njemu. Jezik se le zato bolj cení, ker izraža misli ene vrste hitreje. Dognana in jasna pa je resnica, da izvestnik misli ne more izraziti in da je njegova nedostojnost tako velika, da ne more pogrešati pomoči risbe.

Z risanjem se izraža vsaka resnica jasneje nego z jezikom. Risanje je jezik, ki ga ne ume vsak. Risanje je internacionalno obličje. Jezik resnice in jezik mednarodnega pomena je toliko vreden kakor navadni jezik. Zato mu gre mesto tik njega.

#### III Risanje in modeliranje in vsako drugo upodabljanje ustvarja pogoje za razumevanje umetnin.

Neumann, Foerster, Weber, Ruskin etc. etc. so poroki za to, da je treba so-

delovati z umetnikom, če hočemo z njim čutiti in ga umeti!

Pogoj umetniške vzgoje v tem smislu je torej pouk v upodabljanju, kakor je pogoj za umetniške vzgoje glede na poezijo, da je človek že enkrat kaj sličnega doživel kar mu poezija v plažli obliki podaja nego narava, surova realnost.

Upodabljaajočo umetnost, ki podaja naravo neštilizirano, ume vsak kmet, ker jo doživlja z navadnim opazovanjem. Višje umetnosti pa tisti ne ume, ki sam v njej ne sodeluje. Zato je zlasti za umevanje sodobne umetnosti treba pouka v upodabljaajoči umetnosti v vseh občeizobraževalnih šolah.

Umevno je, da tisti o tem ne more soditi, ki stoji po svoji **izobrazbi izven območja izobrazbe, ki jo daje umetnost**. Pouk v umetnosti izobrazuje formalno. Zato gre tudi risanju kot predmetu, ki ga najbolj podpira poleg jezika, **mesto poleg materinega jezika**.

Da se to izvajanje še bolj ume, navajati mi je treba misli češkega učenjaka dr. Jd. Nejedlý-ja, profesorja praške univerze:

Umetnost se smatra navadno kot ozaljšanje življenja; pa umetnost izraža tudi istine, katere se ne morejo izreči na drug način. **Umetniška istina je višja nego istina učenjaka**. Kar so rekli grški pesniki, je resnično še danes: Kar pišejo učenjaki, je lahko zmotno vsak dan! — Zato umetnost vzgojuje. Zola je s svojim »Germinalom« več dosegel v socializmu nego učenjske knjige in istotako je **prilomogel Vereščagin s svojimi slikami več antilimilitarizmu**, nego vsi drugi. Naša češka država je bila že gotova v Smetanovi »Vlasti« in »Libuši«.

IV. Risanje pa bodi tudi bolj vzgoja nego vsak drug predmet: goli voljo (Foerster), vztrajnost z natančnim opazovanjem, delavnost, spomin, domiselnost, inubezen do narave in budi nabožna čustva. Tudi zato mu gre mesto poleg jezika.

V. Risanje je pa tudi važnega pomena za razvoj obrti v državi in s tem za razvoj blagosti prebivalstva.

Lažje je vzgojevati kmečke mase nego delavca in obrtnika v mestih in industrijskih centrih. Tej vzgoji je poleg drugih predmetov glavno sredstvo upodabljanje — in to v formalnem in materialnem oziru. Od stališča risanja v naših — ne samo strokovnih — šolah je odvisen uspeh obrti in blagost obrtnega, pa tudi trgovskega stanu in končno vse države.

Če že iz tega sledi, da risanja ni **števil k večšinam**, se lahko podpro tudi ti nazori s stališča učne tehnike, torej metode.

V gimnaziji je, recimo, večšina lepopis: v prvem razredu ljudske šole ne! Tam gre samo za vajo, tu za pridobivanje novih predstav. V matematiki bi se začela večšina tedaj, ko je spoznanje resnice izvršeno, torej ko se začne vaje in se dela po šabloni. Kdaj je to, te meje pa se ne da določiti. Spoznanje novih resnic se čisto izvrši šele po temeljiti in obširni vaji. Zato niti vaje niso večšina, če tudi se razvijajo lažje nego se vrši proces spoznavanja pri podajanju novih resnic.

Prav tako je pa tudi pri risanju. Nobena snov se tu ne podaja mehanično, ničesar se ne ponavlja. (Predloge so uradno prepovedane!) Vsak učenec opazuje svoj predmet z najrazličnejšega stališča; vsak išče sam svojega izraza v risanju po prirodi in po pristnem predmetu (ne modelu!), kakor išče v matematiki resnico in kakor išče izraza v **prostem spisu** (ne prepisovanju!).

Učitelj pa motri in vodi njegovo delovanje. Ko ga opazuje, doživlja z učenecem vse resnice, ko mu popravlja mimosrede ustno ali grafično na tabli — in nima ne trenotka časa, da bi se odpočil duševno med poukom.

Učitelj **ustvarja** z učenecem, ko izraža naravo, ustvarja bolj nego ko piše prost spis, ko rešuje matematično nalogo. Še očevidnejše je to, ko z učeneci štilizira ali komponira. Tu ni prav nič večšine. (Predloga izključena!) To je vse delovanje zbranega duha z največjim naporom, bolj kakor pri spisovanju originalnega spisa. Kje bi bila torej tu večšina, ko ustvarja vsak učenec nekaj drugega, vsak dan, vsako uro, vsak trenotek nekaj novega in mora z njim doživljati v se obilnejši meri tudi učitelj? Ne za učenca, še manj pa za učitelja je risanje večšina! Risanje ni recitiranje že naučene pesmi, ampak ustvarjanje poetične enote, če je še tako skromna v svoji obliki.

Risarski učitelj, ki izpolnjuje svoje dolžnosti, pride od pouka tako zmučen kakor vsak drugi. Izven pouka pa ga čaka še več dela, ker prireja za risanje

predmete, mora gledati na red v mnogih rekvizitih pri risarskih predmetih, kratkoma ne samo na to, da uči, ampak tudi da se vzdržuje snaga, točnost, red, vzdržuje zanimanje — **da se vzgaja**. Če se mu posreči vse to, ni to zasluga samo bistva v predmetu, ampak učiteljeve osebnosti, ki zahteva celega moža. To osebnost aveljaviti pa mu je le tedaj docela mogoče, če se prizna risanju tudi **vnajanje njegova važnost** in se ne potiska med spretnosti, ki **nikakor ni**, in ki ne uživa v očeh učencev in staršev potrebnega ugleda.

Naše zahteve kulpinirajo v stavku: Za upodabljaajočo stroko (risanje in modeliranje) popolno ravnopravnost in pravo mesto med drugimi predmeti.

## Iz naše organizacije.

### Skupne zadeve.

#### Članstvo UJU poverjeništvu Ljubljana:

|                         | 1920 | 1921 |
|-------------------------|------|------|
| 1. Belokranjsko društvo | 58   | 64   |
| 2. Brežiško - sevniško  | 66   | 72   |
| 3. Celjsko              | 129  | 134  |
| 4. Gornjegrajsko        | 25   | 32   |
| 5. Kamniško             | 47   | 70   |
| 6. Kočevsko             | 56   | 58   |
| 7. Konjiško             | 52   | 58   |
| 8. Kozjansko            | 32   | 27   |
| 9. Kranjsko             | 91   | 110  |
| 10. Krško               | 117  | 129  |
| 11. Laško               | 78   | 90   |
| 12. Litijsko            | 51   | 65   |
| 13. Ljubljana, mesto    | 174  | 212  |
| 14. Ljubljana, okolica  | 95   | 105  |
| 15. Ljutomersko         | 57   | 71   |
| 16. Logaško             | 30   | 55   |
| 17. Maribor, mesto      | 109  | 103  |
| 18. Maribor, okolica    | 113  | 130  |
| 19. Marenberško         | 31   | 37   |
| 20. Meziško             | —    | 40   |
| 21. Novomeško           | 69   | 81   |
| 22. Ormoško             | 52   | 48   |
| 23. Ptujsko             | 137  | 138  |
| 24. Prekmursko          | 68   | 113  |
| 25. Radovljiško         | 77   | 95   |
| 26. Savinjsko           | 51   | 32   |
| 27. Slovenjebistriško   | 40   | 47   |
| 28. Slovenjegrajsko     | 27   | 36   |
| 29. Šmarško - rogaško   | 60   | 69   |
| 30. Šaleško             | 31   | 39   |
| 31. Šentlenartsko       | 34   | 40   |
|                         | 2277 | 2410 |

### Društvene vesti.

Radovljiško okrajno učiteljsko društvo zboruje dne 8. oktobra t. l. (sobota) ob 9. uri dopoldne na Koroški Beli.

Dnevni red: 1. Otvoritev po predsedniku, 2. Poročilo delegata tov. Leop. Baehlerja o skupščini v Rogaski Slatini, 3. Tov. Schiffrer poroča o uvedbi blokov za Uč. konvikt, 4. Tov. Šega referira o selitvi ptic, 5. Ugotovitev članstva in 6. Slučajnosti.

Udeležniki naj pravočasno priglase obed tov. Buragi na Koroški Beli.

NB: Podpisani urejemo knjižnico, ki jo smuje Jeseniški Sokol. Koliko važnosti je ta uvedba za narodno misel na Jesenicah, kjer je še mnogo skritega sovraštva proti naši državi, uvidi vsak. Pred vas tovarišice in tovariše stopam s prošnjo, da darujete knjige za Jeseniško sokolsko knjižnico. Verujte mi, da vam bodo delavci-Sokoli za vsako knjigo hvaležni. Uverjen sem zato, da bo vsak izmed vas prinesel dve — tri (morda celo več) na zborovanje, kjer jih bom pobiral. Pa ne pozabite — prosim! Drago Hudč.

Učiteljsko društvo za kočevski politični okraj obvešča svoje člane in članice, da ni gotovo, če se vrši njegovo zborovanje v Dobropoljah začetkom oktobra. Vzrok je prisega, ki jo bo položalo učiteljsko okrajno tekom omenjenega meseca kralju in domovini. Kdaj, kje in kako se vrši naša jesensko zborovanje, trinese stanovsko glasilo v svoji zadnji septemberski številki. Toliko v naglici v vednost, da ne bo zmede. — Predsedstvo.

Učiteljsko ljubljansko okolice ima v soboto 24. t. m. v Ljubljani zaprisego. Kdor hoče čedovati pri »Novem svetu«, naj se tam pravočasno oglasi.

## Vestnik meščanskih šol.

— **Ravnateljstvom meščanskih šol!** Članarino za UJU plačujte od sedaj dalje **okrajnim učiteljskim društvom!** Kar ste vplačali meni, nakažem UJU. Meni plačujte sedaj le članarino za društvo meščanskih učiteljev po 1 dinar mesečno, ampak to redno! Pavel Kunaver, blagajnik.

## Iz Jugoslavije.

— **Drakonska naredba.** Doznali smo, da se ukinejo — v smislu člena 23. naredbe ministrskega sveta z dne 6. junija 1921, št. 68 Ur. l. — osebe in rodbinske dnevnice z dnem 1. julija 1921 vsem drž. uradnikom, ki so izza dne 1. januarja

1921. več kakor 6 mesecev na bolezenskem dopustu. Učitelji, ki so na bolezenskem dopustu in nastopijo z novim šolskim letom (15. septembra 1921.) službo, se bode odtegovalo preplačilo (1. julija do 14. septembra 1921.) od tekočih dnevnic, onim pa, ki ostanejo še nadalje na bolezenskem dopustu, v primeru obrokeh od plače. 1. oktobra dobe bolniki le golo plačo z odtegljajem preplačila. Kako bodo mogli živeti s temi prejemki težko bolni — je vprašanje. Vsekakor pretežak socialni udarec in je to kruta odredba, ki bo uničila najbolj prizadete družine, če se pravočasno ne prepreči nje izvršitve.

— **Imenovanje v ministrstvu Prosvete.** Za referenta v ministrstvu Prosvete je bil imenovan tov. Jov. P. Jovanović. Njegovo imenovanje pozdravljamo z zaščedenjem, ker ima tov. Jovanović mnogo zaslug za naš stan, šolo in našo organizacijo. Naša javnost ima tov. Jovanoviča v dobrem spominu še izza časa odkritja Prešernovega spomenika, kajti tedaj že je prispel tov. Jovanović v Ljubljano v misli našega jugoslovanskega stanovskega zbližanja in je že tedaj polagal temelje našemu zbližanju. Njegova iniciativa je bila potem potovanje naših stanovskih voditeljev v Beograd, kjer so manifestirali za naše kulturno zbližanje. Ob prevratu je tov. Jovanović deloval takoj na ujedinenje našega stanu in je sodeloval na pripravah Udruženja Jugoslovanskega Učiteljstva. Zavzel se je za odobrenje pravil UJU po našem osnutku. Posebno se je interesiral za vprašanje šolskega zakona in je bil eden prvih, ki je polagal mnogo pozornosti na osnutek šolskega zakona, ki ga je izdelalo slovensko učiteljsko. Tov. Jovanović je dobro več šolskega jezika in se z vso vneimo zanima za naše razmere ter je prijatelj naših zahtev in stremilj tudi na svojem uradnem mestu v ministrstvu; on je konzul slovenskega učiteljstva v Beogradu, zato vemo, da govorimo v imenu vsega učiteljstva, če pozdravljamo javno njegovo imenovanje in mu čestitamo!

— **Zastopniki UJU — poverjeništvu Ljubljana** so v ponedeljek 19. t. m. bili srečeti pri pokrajinskem namestniku, ministru Ivanu Hribarju in so mu izrekli ob priliki 70 letnice čestitke v imenu učiteljstva. Pokrajinski namestnik se je izjavil, da je vedno polagal veliko važnost na učiteljski stan, tudi v preteklosti, a žal se zaradi tedanjih razmer ni dalo mnogo storiti za učiteljsko, veseli ga pa, da je v Jugoslaviji doseglo učiteljsko svoje zahteve.

— **Pripravljanje uradniške pragmatike.** Minister za konstituantno in izenačenje zakonov Tričović je na podlagi členov 106 in 136 ustave sestavil komisijo, katere naloga bo, da bo izdelala zakonski načrt o civilnih državnih uradnikih. Za članke te komisije so imenovani kasacijski sodnik Vasa Petrovič, načelnik ministrstva za konstituantno Andrej Dimič in načelnik finančnega ministrstva Milorad Vasović.

— **V zadnjem času prihajajo na strokovno tajništvo UJU številna vprašanja** glede nakazovanja in izplačevanja povise. Na pristojnem mestu smo dobili tozadevna sledeča pojasnila: Dekret viš. šol. sveta z dne 15. februarja 1920 o prevodu na dinarske plače — v smislu § 33 zakona z dne 23. julija 1919., št. 643 Ur. l. — določa v zadnjem odstavku, kdaj dospje prihodnja povišica v izplačilo. Izvrtnik tega dekreta so dobili učitelji, prepis pa pristojni okraj. šol. sveti. Nekateri učitelji so dobili posebne dekrete, v katerih jim je bila priznana službena doba in je bil označen čas, ko jim dospje prihodnja povišica. Okraj. šol. sveti pošljejo v. š. sv. do 5. dne vsakega meseca seznam onih učiteljev, katerim dospo v izplačilo povise. Še 1. dne prihodnjega meseca N. pr. okr. š. sv. v L. je poslal 3. septembra 1921 seznam učiteljev, katerim gredo povise. 1. oktobra 1921. Povise se nakažejo toraj izza 1. oktobra 1921: prvi povisek na plači pa dobe prizadeti učitelji s plačo za november, ker se prva dvanaestina poviška (t. j. oktoberska) odtegne kot taksa (prej 10% taksa). Dekreti o nakazilu povise se ne izdajajo.

— **Kmetijski izletniki v Srbijo** so poslali na uredništvo pozdrav iz Niša sledeče vsebine: Naš izlet se je izpremenil v triumfalen pohod, navdušene manifestacije za sponoljenje ujedinenja. Enako potovanje treba da priredi tudi učiteljsvo; osramočen se bodo vrnili oni, ki sodiijo kulturno stopnjo bratov Srbov po germanskih opisih.

— **Klerikalci preklicujejo in popravljajo svoje laži.** »Slovenec« z dne 16. septembra št. 210 prinaša sledeč popravek: Korupcija v višjem šolskem svetu. Notica priobčena pod tem naslovom, ni točna. Ga. Megušarjeva iz Podzemlja ni bila